

Людмила Сісіна,

молодший науковий співробітник,
Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського
Голосіївський просп., 3, Київ, 03039, Україна
e-mail: milamila1951@ukr.net
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5032-3989>

ПРАВОВА ІНФОРМАЦІЯ У КОМУНІКАТИВНИХ ПРАКТИКАХ БІБЛІОТЕК

Розглянуто комунікативні практики бібліотек як засіб правового інформування, виховання, консультування, надання безоплатної правової допомоги, налагодження та підтримання взаємодії влади і громадян, посилення правової спроможності через просвітництво, через застосування інноваційних рішень для спрощення доступу кожного громадянина до правосуддя та захисту своїх прав.

Визначено такі актуальні форми бібліотечних комунікативних практик із правових питань: безпосередні зустрічі користувачів та зустрічі онлайн і відеоконференції з представниками органів влади, зустрічі з працівниками правоохоронних органів, депутатами місцевих рад, фахівцями соціальних служб та центрів надання безоплатної правової допомоги, засідання за круглим столом, диспути, діалоги, бесіди, правознавчі вікторини, конкурси ерудитів з правознавства, вечори запитань та відповідей, тренінги, рольові ігри, турніри, психологічні практикуми, уроки громадянського виховання. Відзначено ефективність усної/діалогової комунікації – вона покращує сприйняття та засвоєння інформації і дає змогу з'ясувати незрозумілі питання безпосередньо під час діалогу. Усна комунікація також є ефективним способом для досягнення узгодженого рішення у разі обговорення проблеми широким колом учасників.

Зроблено висновок: комунікативні практики бібліотек, які вдало поєднують традиційні та інноваційні технології, є ефективним засобом поширення нормативно-правової інформації та правових знань, формування правової компетенції, правової культури та активної громадянської позиції членів суспільства, а також сприяють налагодженню та підтриманню взаємодії влади і громадян на взаємну користь обох сторін комунікації. Реалізуючи правові комунікативні практики, бібліотеки виступають активною складовою становлення інформаційного суспільства.

Ключові слова: правова компетентність, взаємодія, діалогова комунікація, комунікативні практики, традиційні та інноваційні технології.

Сучасний світ змінюється настільки швидко, що одного разу набутих знань і навичок людині протягом її життя не вистачає, щоб відповідати на виклики наступних змін. Набувати знання потрібно постійно – це процес нескінченний.

Цифровізація та інноваційні інтернет-технології уможливили швидке зростання обсягів інформації, яка сприяє набуттю нових знань, та її удоступнення. Інформація становить один з визначальних ресурсів інформаційного суспільства – його соціальний і економічний розвиток сьогодні залежать від володіння інформацією та від уміння членів суспільства правильно користуватися нею. І передусім це стосується правової інформації.

Згідно зі ст. 17 Закону України «Про інформацію» у редакції від 01.01.2022 р. правова інформація – це будь-які відомості про право, його систему, джерела, реалізацію, юридичні факти, правовідносини, правопорядок, правопорушення і боротьбу з ними та їх профілактику тощо. Джерелами правової інформації є Конституція України, інші законодавчі і підзаконні нормативно-правові акти, міжнародні договори та угоди, норми і принципи міжнародного права, а також ненормативні правові акти, повідомлення засобів масової інформації, публічні виступи, інші джерела інформації з правових питань[1].

Поінформованість члена соціуму щодо його прав та обов'язків і можливостей їх реалізації допомагає впевнено й успішно виконувати особисті і професійні завдання, вирішувати проблеми, з якими йому так чи інакше доводиться стикатися у різних життєвих ситуаціях, сприяє формуванню правової культури, активної громадянської позиції. Звичайно, йдеться про достовірну, актуальну та доступну інформацію [2].

Інтернет надає широкі можливості для отримання інформації різної якості, яка до того ж, через неврегульованість цього процесу, може поширюватися з різною метою. Тож доступна в Інтернеті правова інформація, як і будь-яка інша, потребує експертної оцінки, перевірки на вірогідність, а її практичне застосування – високого рівня інформаційної грамотності та правової компетентності.

За такої ситуації в пригоді стають бібліотечні установи – чи не єдині осередки правової освіти населення, в яких, як засвідчує моніторинг сайтів вітчизняних бібліотек, поширення правових знань є системним процесом, з використанням усього асортименту наявних традиційних та інноваційних форм інформаційного та аналітичного обслуговування користувачів, спрямованого на те, щоб ознайомити, навчити громадян орієнтуватися в нормативно-правових документах і задовольняти їхні

індивідуальні запити [3]. Забезпечуючи повноту, цілісність, достовірність, актуальність надаваної інформації, вони сприяють підвищенню правової освіти і формуванню правової свідомості та правомірної поведінки громадян і все частіше виконують функцію консультаційних центрів з питань, пов'язаних із соціально значущою інформацією.

Участь бібліотек у процесі поширення правових знань з використанням традиційних та інноваційних інформаційно-комунікаційних засобів і вдосконалення інформаційно-правового обслуговування користувачів бібліотек у системі стратегічних комунікацій розглянуто в працях вітчизняних дослідників М. Вилегжаніної, В. Горового, Т. Гранчак, Н. Іванової, О. Онищенко, О. Пестрецової, Ю. Половинчак, Л. Присяжної та ін. Принципи правової комунікації аналізує О. Макеєва. Комунікативні практики як чинник громадянської і національної самоідентифікації на теоретико-методологічних засадах досліджувала І. Жадан. Аналізували комунікативні практики у різних сферах життєдіяльності О. Скар, К. Настояща, Л. Дідик, Н. Грабар та ін.

Мета дослідження – визначити пріоритетні форми та значення застосовуваних у бібліотеках комунікативних практик правового інформування через просвітництво і консультування, налагодження та підтримання взаємодії влади і громадян.

Як суспільний інститут бібліотека еволюціонує разом із суспільством, збагачуючи зміст і урізноманітнюючи форми реалізації своїх родових функцій і передусім комунікативної. Адже за своєю природою бібліотека «є суто комунікаційною структурою, котра концентрує в собі всі комунікаційні форми соціальної взаємодії в їх історичній цілісності» [4], і саме комунікативна складова, за свідченням вчених, виступає одним із найважливіших засобів оптимізації бібліотечної діяльності та адаптування до сучасних реалій.

Сьогодні книгозбірні поєднують традиційні й новітні бібліотечні комунікативні практики: усну, документальну і цифрову (електронну). Це дає їм змогу розширити свій комунікативний простір – реальний і віртуальний, налагоджувати ефективний правовий діалог населення з владою та оперативно долучатися до реалізації загальнонаціональних правопросвітницьких проєктів.

Як зазначає К. Настояща, «комунікативна практика – це практика взаємодії, практика декларування й обміну інформацією». Базовою функцією комунікативної практики «стає смислопродукування як означення, маркування, декларування тих чи інших смислів. ...Кожна практика апріорно закодована в смисл, бо є культурно детермінованою, але практика комуні-

кативна цей смисл активно позиціонує, декларує, передає. У цьому сенсі комунікативна практика завжди орієнтована на взаємодію, відповідь» [5].

О. Скар у праці «Комунікативні практики розвитку самосвідомості особистості: визначення та підходи до розуміння» серед основних функцій комунікативних практик як виду практик соціальних виокремлює наступні: «репрезентація та відтворення досвіду; створення «відчуття зрозумілості» комунікації, а також визначеності, до певної міри передбачуваності й усталеності соціального світу та доречності й наповненості смислом власних дій у ньому; забезпечення зв'язку минулого досвіду особистості з теперішнім та прогнозування, антиципація результатів певних дій, подій, учинків; створення умов для досягнення взаєморозуміння, згоди між суб'єктами комунікації; орієнтування в просторі норм і цінностей соціальної, суспільно-політичної, громадянської взаємодії» [6].

Бібліотека виступає ініціатором і координатором взаємодії, організовує комунікативний простір, додає системності та створює умови для ефективності комунікації – обміну інформацією, досвідом, знаннями, ідеями.

З метою поширення правових знань бібліотеки інформують про наявні е-послуги національного та регіонального рівнів, за допомогою сучасних ресурсів навчають різні групи населення користуватися ними, щоб ефективно спілкуватися з урядовими структурами, отримувати необхідні адміністративні послуги в новому форматі. Вони надають свій простір та виконують функції організаторів громадських приймалень депутатів, створюють пункти доступу громадян (ПДГ) до інформації органів державної влади, де користувачі мають змогу отримати вільний доступ до мережових ресурсів законодавчої, виконавчої та судової гілок влади. У ПДГ бібліотекарі надають допомогу користувачам, які цього потребують, у грамотному оформленні звернень, позовних заяв тощо, у реєстрації на ЗНО, поданні заяв на участь у державних і регіональних конкурсах, реєстрації на отримання закордонних віз і т. ін. Громадянам з віддалених населених пунктів отримати безоплатну юридичну консультацію або відповідь на проблемне питання правового характеру в режимі онлайн допомагають участь бібліотек у програмі «Бібліоміст» та створені в бібліотеках Центри з надання дистанційної безоплатної правової допомоги, у яких онлайн прийом ведуть досвідчені юристи. Такі приклади не поодинокі і вони свідчать про те, що люди отримують реальну допомогу у вирішенні життєво важливих проблем безпосередньо у бібліотеці [7].

Як соціальний інститут бібліотека бере участь у наповненні стратегічних комунікацій і відіграє важливу роль сполучної ланки, стимулюючи діяльність міської громади до розвитку партнерства та співпраці з органами місцевого самоврядування, громадськими та молодіжними організаціями, закладами освіти і культури, іншими соціальними інституціями та підтримуючи і реалізуючи спільні проєкти за допомогою різноманітних за формами комунікативних практик, розрахованих на громадян різних вікових категорій [8]. Бібліотека не лише безкоштовно надає користувачам величезну кількість ресурсів, вони також можуть розраховувати на професійну підтримку фахівців бібліотечної справи.

Використовуючи наявні технічні й технологічні можливості, бібліотеки сьогодні стають платформами для обговорення оприлюднених проєктів нормативно-правових актів, обміну думками та з'ясування точок зору на актуальні суспільні питання й проблеми, що потребують правового врегулювання, і в такий спосіб надають громадянам змогу долучатись до законотворчого процесу.

Вітчизняні бібліотеки невпинно вдосконалюють форми комунікації завдяки вдалому поєднанню традиційних та інноваційних технологій. Вони надають свій простір і ресурси для проведення спільних з представниками органів юстиції, органів внутрішніх справ, військкоматів, місцевих адміністрацій, соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді заходів, є організаторами й активними учасниками громадських слухань з актуальних питань, конституційних читань, зустрічей онлайн і відеоконференцій з представниками органів влади, засідань круглих столів із правової освіти населення: ознайомлення з основами правових знань, правами та обов'язками громадянина, юридичною відповідальністю, а також оволодіння навичками захисту своїх прав та інтересів.

У співпраці з територіальними управліннями юстиції, регіональними центрами надання безоплатної правової допомоги, іншими зацікавленими сторонами триває участь бібліотек у реалізації правопросвітницького проєкту «Я маю право!» (2017–2022 рр.), одним із ключових моментів якого є надання громадянам безоплатної правової допомоги [9, 10].

Згідно зі стратегічними напрямками роботи в рамках цього проєкту пріоритетними темами бібліотечних комунікативних практик є конституційний процес, е-урядування, децентралізація влади та організація територіальних громад, судова, пенсійна, медична, земельна реформи, захист майна, захист бізнесу, протидія корупції у сфері освіти, права дітей і жінок, права громадян під час спілкування з правоохоронними органами, права учасників АТО/ООС, зайнятість і права безробітних,

захист прав споживачів, пільги для чорнобильців, сприяння внутрішнім переселенцям з тимчасово окупованих територій щодо працевлаштування, започаткування бізнесу, соціальної адаптації тощо та налагодження ефективних механізмів комунікації цієї категорії громадян з місцевими органами влади, забезпечення прав осіб з обмеженими можливостями, ветеранів, пенсіонерів та надання можливості громадянам пільгових категорій спілкуватися з представниками влади, її виконавчих органів з метою отримання необхідної інформації.

За результатами огляду бібліотечних сайтів, на яких книгозбірні досить докладно інформують про цей напрям своєї роботи, яку вони провадять цікаво, змістовно і конструктивно, визначено такі актуальні форми комунікативних практик з поширення правових знань, правового виховання населення, профілактики правопорушень та налагодження і підтримання ефективної взаємодії влади і громадян: зустрічі з працівниками правоохоронних органів, депутатами місцевих рад, фахівцями соціальних служб, відеолекторії, круглі столи, диспути, діалоги, стрімбаєси; онлайн консультації та вечори запитань і відповідей для людей старшого віку; уроки права, правознавчі вікторини, конкурси ерудитів з правознавства та правові калейдоскопи з інтерактивним спілкуванням, тренінги, рольові ігри, турніри, психологічні практикуми, уроки громадянського виховання для молоді, підлітків, дітей молодшого шкільного віку.

Несподівано корективи в роботу бібліотек змусила вносити епідемія коронавірусу. В умовах карантину, використовуючи вже набутий досвід дистанційного обслуговування користувачів та постійно вдосконалювані комунікаційні технології, бібліотеки активізували свою діяльність у віртуальному просторі. Втім популярність і життєздатність пропонує бібліотеками практик визначається передусім достовірністю, актуальністю і корисністю правової інформації, яка сприяє якісній та своєчасній правовій допомозі, та щирим, неформальним, доброзичливим спілкуванням, що розширює коло його учасників і мотивує їхню пізнавальну активність, допитливість, творчі здібності. Так, наприклад, вже понад 19 років на базі Полтавської обласної бібліотеки для юнацтва ім. О. Гончара діє правовий клуб «Феміда». Тут також налагоджено ефективну партнерську співпрацю з регіональним центром безоплатної правової допомоги, якої особливо потребують люди в умовах децентралізації. [11].

З метою розширення вільного доступу мешканців міста до інформації правового характеру, удосконалення процесів обслуговування корис-

тувачів ресурсами з права на основі використання як традиційних, так і нових бібліотечно-інформаційних технологій, а також щоб визначити своє місце в реаліях реформи місцевого самоврядування, у 2003 р. Чернігівська міська бібліотека імені М. М. Коцюбинського створила Центр правової інформації з питань місцевого самоврядування (ЦПІ), який діє й сьогодні. Фонд центру сформований на основі видань, які вже є в бібліотеці. До них постійно долучаються нові надходження та правові ресурси Інтернет. Центр надає доступ до правової інформації, консультації з послуг е-урядування та проводить навчання з отримання доступу громадськості до інформації органів державної влади. Крім того, ЦПІ надає робоче місце за комп'ютером для самостійного пошуку правової інформації та право запису інформації з правових баз на електронні носії. Із 2014 р. безкоштовну юридичну допомогу надає юрист Чернігівської міської комунальної централізованої бібліотечної системи [12].

Останнім часом набуває популярності сторітеллінг – креативний та ефективний метод донесення до аудиторії необхідної інформації за допомогою розповідання спеціально створеної для цього історії, здатної зацікавити й утримувати увагу слухача, з метою впливу на його емоційну, мотиваційну, когнітивну сфери. Бібліотеки інформують про його застосування й у правових комунікативних практиках. Відомі класичний і цифровий (digital storytelling) сторітеллінг. Останній, крім захоплюючої історії, передбачає демонстрацію відповідних рисунків, використання відео чи аудіо. Сторітеллінг розрахований переважно на молодіжну аудиторію, він не лише сприяє доброму запам'ятовуванню, а й розвиває комунікативні навички, зокрема створює досвід вираження своєї власної позиції в спілкуванні.

З огляду на переваги пряма активна/усна діалогова комунікація є найефективнішою формою передавання правової інформації: вона покращує сприйняття та засвоєння інформації, а також дає змогу визначити рівень її засвоєння та з'ясувати незрозумілі питання безпосередньо під час діалогу. Усна комунікація також є ефективним способом для досягнення узгодженого рішення, коли проблема обговорюється багатьма людьми.

Н. Грабар наголошує: для розвитку творчих здібностей людині необхідне саме «діалогічне спілкування, під час якого людина може побачити будь-яку ситуацію з нової позиції, погоджуючи в процесі діалогу свою точку зору з точкою зору іншої людини. Діалогічне спілкування – це гуманістичне спілкування. Діалогічне спілкування передбачає ставлення до іншої людини як до цінності, неповторної індивідуаль-

ності»[13]. Водночас автор зауважує, що діалогові форми комунікації комфортні для невеликої аудиторії – 15–20 осіб. Саме тоді можна досягти тісного контакту спілкування і побачити реакцію учасників комунікації на почуте та заохотити їх до обговорення.

Що стосується взаємодії влади і громадян, то завдяки участі в таких комунікативних практиках громадяни мають змогу спілкуватися, висловлювати свою думку, ставити запитання та отримувати відповіді. Це підвищує їхню інформаційну грамотність та правову компетентність, а також дає відчуття причетності до процесів, що відбуваються в державі, та стимулює прагнення до вдосконалення, до участі у вирішенні суспільних проблем. А представники влади мають нагоду ознайомитися з громадською думкою для повноти, якості й вірогідності інформації, що використовується для прийняття соціально-політичних рішень і визначає правдивість та дієвість таких рішень. Крім того, вивчення та врахування громадської думки важливе для впровадження різного роду інновацій з допомогою, а не всупереч, громадськості, зокрема для розподілу функцій з перекладенням частини їх на об'єднання громадян, підвищення соціально-економічного стану всієї держави тощо [14]. Таким чином, це вже не просто інформування, а двостороння комунікація, яка спрямована на результат, на задоволення інтересів громадськості та вдосконалення діяльності влади у певному напрямі.

Варто зазначити, що автори посібника «Комунікативна діяльність в державному управлінні», посилаючись на досвід інших держав, наголошують: для вибудовування ефективних взаємовідносин влади з громадськістю, особливо за кризових умов, корисними є «комунікативні проекти», які передбачають взаємодію органів державної влади з незалежними аналітичними центрами – для моніторингу загальної ситуації, соціальних очікувань та інтересів громадськості з того чи іншого питання, а також для аналізу рівня задоволеності соціальних очікувань та інтересів. Крім того, прогнозування та вироблення макета рішення потребує залучення науковців, які б «у теоретичному плані досліджували окреслену проблематику в рішенні» та надали наукове обґрунтування необхідності такого рішення й доцільності його розв'язання запропонованим шляхом. Урахування громадської думки має відбуватися через публічне обговорення проектів рішень. У такий спосіб забезпечується також участь громадськості у державному управлінні [15].

Тож у цьому сенсі набуває ваги робота підрозділів наукових бібліотек, основним призначенням яких є інформаційно-аналітичне забезпечення достовірною оперативною інформацією та супровід діяльності органів

державної влади. Досвід інформаційних підрозділів Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського (далі – НБУВ), свідчить про високу затребуваність інформаційно-аналітичної та бібліотечно-інформаційної діяльності у змістовому наповненні стратегічних комунікацій, які, на думку С. Кулицького, «доцільно розглядати як інформаційно-аналітичні механізми й результати розробки та реалізації найважливіших планів, програм і заходів» для розвитку об'єктів різного рівня, наприклад економічних (від окремого суб'єкта підприємництва до національної економіки в цілому). До стратегічних він відносить «зовнішні та внутрішні комунікації таких об'єктів, значущі для розвитку їх і суспільства загалом у довготривалому періоді. На національному рівні це – функції органів державного управління» [15].

Значний потенціал аналітичних підрозділів бібліотек щодо розвитку системи стратегічних комунікацій в Україні полягає, зокрема, у можливості моніторингу й аналізу актуальних проблем суспільства, що потребують правового врегулювання, на базі відкритих джерел інформації, фондів бібліотек для потреб державних органів; з іншого боку – в поширенні правової інформації серед населення, розширенні вільного доступу до неї користувачів бібліотек.

Так, серед основних напрямів діяльності інформаційно-аналітичних підрозділів НБУВ передбачено вивчення державотворчого, законодавчого процесів у зарубіжних країнах і зіставлення їх із законотворчою практикою в Україні, адаптацію зарубіжного законодавства до української правової бази, участь у розвитку перспектив вітчизняної правової практики, українського правотворення. Крім того, фахівці досліджують технології удосконалення комунікації між громадянським суспільством і владними структурами, зокрема участь вітчизняних бібліотек у розвитку інформаційної інфраструктури електронного урядування в Україні. Науково-прикладним завданням інформаційно-аналітичних структур НБУВ є вивчення сучасних наукових підходів до збереження бібліотеками широкого спектра інтернет-інформації, в тому числі й правового спрямування, шляхом її консолідованого представлення в аналітичних продуктах «Україна: події, факти, коментарі», «Соціальні мережі як чинник інформаційної безпеки», «Конституційна Асамблея: політико-правові аспекти діяльності», «Влада для громадян», «Громадська думка про правотворення», інших спеціальних виданнях відповідно до потреб замовників.

Здійснюваний науковцями НБУВ аналіз проблемних ситуацій, враховуючи їх повноту, достовірність, актуальність, має значний інформаційний і творчий потенціал і здатний забезпечити «владні структури й окремих

громадян джерелом об'єктивної інформації, ефективне використання якої створить необхідну інформаційну основу для ухвалення адекватних наявним викликам рішень» [16].

Висновки. Комунікативні практики бібліотек, які вдало поєднують традиційні та інноваційні технології, є ефективним засобом поширення нормативно-правової інформації та правових знань, формування правової культури та активної громадянської позиції членів суспільства, а також сприяють налагодженню та підтриманню взаємодії влади і громадян на взаємну користь обох сторін комунікації.

Ефективну комунікацію влади з громадою забезпечує налагодження саме двосторонньої комунікації, що має на меті сприяння вдосконаленню діяльності органів влади та участі громадян у державному управлінні. Створені у структурі наукових бібліотек інформаційно-аналітичні підрозділи сприяють наповненню стратегічних комунікацій актуальним, достовірним контентом, що забезпечує необхідну інформаційну основу для ухвалення адекватних наявним викликам дієвих рішень.

Реалізуючи правові комунікативні практики, бібліотеки виступають активною складовою становлення інформаційного суспільства.

Список бібліографічних посилань

1. Про інформацію: Закон України від 02.10.1992 р. № 2657–XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12#Text>.

2. Сісіна Л. Бібліотечні комунікативні практики правового інформування у налагодженні взаємодії влади і громадян. *Інформація, комунікація та управління знаннями в глобалізованому світі* : зб. матеріалів Четвертої міжнар. наук. конф., м. Київ, 20–22 трав. 2021 р. / упоряд. М. М. Цілина. Київ : Вид. центр КНУКіМ, 2021. С. 216–218.

3. Іванова Н., Пестрецова О. Удосконалення інформаційно-правового обслуговування користувачів бібліотек у системі стратегічних комунікацій. *Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського*. 2020. Вип. 58. С. 105–116. <https://doi.org/10.15407/np.58.105>.

4. Університетська бібліотека: нова сфера інформаційної взаємодії / за заг. ред. В. О. Ільганаєвої та Т. О. Колесникової. Дніпропетровськ, 2016. 204 с.

5. Настояща К. В. Комунікативні практики соціальних мереж: фактори та вектори трансформації. *Соціальні технології: актуальні проблеми теорії та практики*. 2018. Вип. 77. С. 118–126.

6. Скар О. М. Комунікативні практики розвитку самосвідомості

особистості: визначення та підходи до розуміння. *Наукові студії із соціальної та політичної психології*. 2016. Вип. 38. С. 102–112.

7. Безоплатна правова допомога в бібліотеці. *Координаційний центр з надання правової допомоги: вебсайт*. 2018. 17.09. URL: <https://www.legalaid.gov.ua/novyny/bezoplatna-pravova-dopomoga-v-bibliotetsi/>.

8. Публічні бібліотеки: професіоналізм+креативність=сучасна бібліотека. Аналітична довідка до статистичного звіту комунального закладу культури «Централізована система публічних бібліотек» Костянтинівської міської ради за 2020 рік. URL: https://konstrada.gov.ua/images/image/2021/03/%D0%97%D0%B2%D1%96%D1%82_2020_.pdf.

9. Проєкт «Я маю право!» продовжено до 2022 року. URL: <https://minjust.gov.ua/news/ministry/proekt-ya-mayu-pravo-prodovjeno-do-2022-roku>.

10. Департамент культури і туризму Полтавської ОДА підписав Меморандум про співпрацю з Регіональним центром БВПД. URL: <https://np.pl.ua/2021/07/departament-kultury-i-turyzmu-poltavskoi-oda-pidpysav-memorandum-pro-spivpratsiu-z-rehionalnym-tsentrom-bvpd/>.

11. Зустрічайте жовтневий випуск щомісячної юридично-просвітницької газети «Правовий вісник». URL: <https://kotelevska-gromada.gov.ua/news/1635511646/>.

12. Чернігівська міська бібліотека імені М. М. Коцюбинського. Центр правової інформації з питань місцевого самоврядування. URL: http://bibl-kotsubynskogo.edukit.cn.ua/pro_biblioteku/struktura_biblioteki/centr_pravovoj_informacii/ (дата звернення 16.02.2022).

13. Грабар Н. Г. Комунікативні практики як складова культури спілкування. *Матеріали I Міжнар. наук. електрон. конф. «Культура в процесі духовно-морального розвитку глобального суспільства»* (21 лют. 2018 р.). Харків : ХНТУСГ, 2018. С. 171–180.

14. Драгомирецька Н. М., Кандагура К. С., Букач А. В. Комунікативна діяльність в державному управлінні : навч. посіб. Одеса, 2017. URL: http://www.oridu.odessa.ua/9/buk/new_26_02_18-2.pdf.

15. Кулицький С. Змістово-функціональна структуризація інформаційного простору в аналітичній роботі наукової бібліотеки. *Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського*. 2021. Вип. 61. С. 98–114. <https://doi.org/10.15407/np.61.098>.

16. Звіт про науково-дослідну роботу «Шляхи підвищення ефективності функціонування соціальних комунікацій в умовах посилення глобальних інформаційних впливів» (заключний) / В. Горовий, М. Закіров, Ю. Половинчак та ін. URL: <http://nbuviap.gov.ua/images/zvitu/Shliakhy%20pidvyshchennia%20efektyvnosti%20funktsionuvannia.pdf>.

References

1. Pro informatsiiu: Zakon Ukrainy vid 02.10.1992 r. № 2657–XII. [About information: Law of Ukraine of October 2, 1992 No. 2657–XII]. (1992) Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12#Text> [in Ukrainian].
2. Sisina, L. (2021). Bibliotechni komunikatyvni praktyky pravovoho informuvannia u nalahodzhenni vzaemodii vlady i hromadian [Library communicative practices of legal information in establishing interaction between government and citizens]. Proceedings from The Information, communication and knowledge management in a globalized world: *Chetverta mizhnarodna naukova konferentsiia (20–22 travnia 2021 r.) – 4 th International Scientific Conference* (pp. 216–218). Kyiv: Vydavnychiy tsentr KNUKiM [in Ukrainian].
3. Ivanova, N., Pestretsova, O. (2020). Udoskonalennia informatsiino-pravovoho obsluhovuvannia korystuvachiv bibliotek u systemi stratehichnykh komunikatsii [Improvement of information and legal services for library users in the system of strategic communications]. *Naukovi pratsi Natsionalnoi biblioteky Ukrainy imeni V. I. Vernadskoho – Transactions of V. I. Vernadsky National Library of Ukraine*, 58, 105–116. Kyiv. <https://doi.org/10.15407/np.58.105> [in Ukrainian].
4. Ilhanaieva, V. O. , Kolesnykova, T. O. (Eds.). (2016). Universytetska biblioteka: nova sfera informatsiinoi vzaemodii [University Library: A New Sphere of Information Interaction]. Dnipropetrovsk [in Ukrainian].
5. Nastoiashcha, K. V. (2018). Komunikatyvni praktyky sotsialnykh merezh: faktory ta vektory transformatsii [Transformation of Communicative Practices of Social Networks: Factors and Vectors]. *Sotsialni tekhnologii: aktualni problemy teorii ta praktyky – Social Technologies: Current Issues of Theory and Practice*, 77, 118–126 [in Ukrainian].
6. Sknar, O. M. (2016). Komunikatyvni praktyky rozvytku samosvidomosti osobystosti: vyznachennia ta pidkhody do rozuminnia [Communicative practices of personal self-consciousness development: definitions and approaches to understanding]. *Naukovi studii iz sotsialnoi ta politychnoi psykholohii – Scientific Studios on Social and Political Psychology*, 38, 102–112 [in Ukrainian].
7. Bezoplatna pravova dopomoha v bibliotetsi [Free legal aid in the library]. (2018). *Koordynatsiyni tsentr z nadannia pravovoi dopomohy – Legal Aid Coordination Center: website*. Retrieved from <https://www.legalaid.gov.ua/novyny/bezoplatna-pravova-dopomoga-v-bibliotetsi/> [in Ukrainian].
8. Publichni biblioteky: profesionalizm + tvorchist = suchasna biblioteka.

Analitychna dovidka do statystychnoho zvitu komunalnoho zakladu kultury «Tsentralizovana systema publichnykh bibliotek» Kostiantynivskoi miskoi rady za 2020 rik [Public libraries: professionalism + creativity = modern library. Analytical reference to the statistical report of the municipal institution of culture «Centralized system of public libraries» of Konstantinovka city council for 2020]. (2021). Retrieved from https://konstrada.gov.ua/images/image/2021/03/%D0%97%D0%B2%D1%96%D1%82_2020_.pdf [in Ukrainian].

9. Proiekt «Ya maiu pravo!» prodovzhenozh do 2022 roku [The project «I have the right!» extended until 2022]. (2019). Retrieved from <https://minjust.gov.ua/news/ministry/proekt-ya-mayu-pravo-prodovjmeno-do-2022-roku> [in Ukrainian].

10. Departament kultury i turyzmu Poltavskoi ODA pidpysav Memorandum pro spivpratsiu z Rehionalnym tsentrom BVPD [The Department of Culture and Tourism of Poltava Regional State Administration signed a Memorandum of Cooperation with the Regional Center for Free Secondary Legal Aid]. (2021). Retrieved from <https://np.pl.ua/2021/07/departament-kultury-i-turyzmu-poltavskoi-oda-pidpysav-memorandum-pro-spivpratsiu-z-rehionalnym-tsentrom-bvpd/> [in Ukrainian].

11. Zustrichaite zhovtnevyi vypusk shchomisiachnoi yurydychno-prosvitnytskoi hazety «Pravovy visnyk» [Meet the October issue of the monthly legal-educational newspaper «Legal Herald»]. (2021). Retrieved from <https://kotelevska-gromada.gov.ua/news/1635511646/> [in Ukrainian].

12. Chernihivska miska biblioteka imeni M. M. Kotsiubynskoho. Tsentr pravovoi informatsii z pytan mistsevoho samovriaduvannia [Chernihiv MM Kotsyubynsky City Library. Center for Legal Information on Local Self-Government]. Retrieved from http://bibl-kotsyubynskogo.edukit.cn.ua/pro_biblioteku/struktura_biblioteki/centr_ppravovoi_informacii/ (Last accessed: 16.02.2022) [in Ukrainian].

13. Hrabar, N. H. (2018). Komunikatyvni praktyky yak skladova kultury spilkuvannia [Communicative practices as a component of communication culture]. Proceedings from The Culture in the process of spiritual and moral development of global society. *I Mizhnarodna naukova elektronna konferentsiia (21 liutoho 2018 r.) – 1 st International Scientific Electronic Conference* (pp. 171–180). Kharkiv [in Ukrainian].

14. Drahomyretska, N. M., Kandahura, K. S., Bukach, A. V. (2017). Komunikatyvna diialnist v derzhavnomu upravlinni [Communicative activity in public administration]. Odesa. Retrieved from Odesa http://www.oridu.odessa.ua/9/buk/new_26_02_18-2.pdf [in Ukrainian].

15. Kulytskyi, S. (2021). Zmistovo-funktsionalna strukturyzatsiia informat-siinoho prostoru v analitychnii roboti naukovoii biblioteky [Content-Functional Structuring of Information Space in the Analytical Work of the Scientific Library]. *Naukovi pratsi Natsionalnoi biblioteky Ukrainy imeni V. I. Vernadskoho – Transactions of V. I. Vernadsky National Library of Ukraine*, 61, 98–114. Kyiv. <https://doi.org/10.15407/np.61.098> [in Ukrainian].

16. Horovyi, V., Zakirov, M., Polovynchak, Yu. et al. (2018). Zvit pro naukovo-doslidnu robotu «Shliakhy pidvyshchennia efektyvnosti funktsionuvannia sotsialnykh komunikatsii v umovakh posylennia hlobalnykh informat-siinykh vplyviv» (zakliuchnyi) [Report on research work «Ways to increase the efficiency of social communications in terms of strengthening global information influences» (final)]. Retrieved from <http://nbuviap.gov.ua/images/zvitu/Shliakhy%20pidvyshchennia%20efektyvnosti%20funktsionuvannia.pdf> [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 17.02.2022.

Liudmyla Sisina,

Junior Researcher,

V. I. Vernadsky National Library of Ukraine

3 Holosiivskyi Ave., Kyiv 03039, Ukraine

e-mail: milamila1951@ukr.net

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5032-3989>

Legal Information in Libraries Communicative Practices

Libraries communicative practices are seen as a means of legal information, education, counseling, establishing and maintaining interaction between government and citizens, strengthening legal capacity through education, through the use of innovative solutions to facilitate access to justice and protect their rights.

The following topical forms of library communication practices are identified: direct meetings and meetings online and videoconferences with government officials, meetings with law enforcement officers, local council deputies, social services specialists, round tables, debates, dialogues, conversations, legal quizzes, competitions in jurisprudence, question and answer evenings, trainings, role-playing games, tournaments, storytelling, psychological workshops, civic education lessons. The effectiveness of oral / dialogue communication is noted – it improves the perception and assimilation of information and allows to clarify unclear issues directly during the dialogue. Oral communication is also an effective way to reach an agreed solution if many people discuss the problem.

It is concluded that libraries communicative practices, which successfully combine traditional and innovative technologies, are an effective means to disseminate

legal information and legal knowledge, form legal competence, legal culture and active citizenship of members of society, as well as help to establish and maintain interaction between government and citizens for the mutual benefit of both parties to communication.

The communication between the government and the public is ensured by the establishment of bilateral communication, which aims to promote the improvement of the authorities activities and the participation of citizens in public administration.

Due to their role in implementing legal communication practices, libraries are an active component of the information society.

Keywords: legal competence, interaction, dialog communication, innovative decisions, communicative practices, traditional and innovative technologies.